ب) نقل قول مصحّف ناصریات سید مرتضی از کتاب مختلف علامه توسط سید بحرالعلوم

سید بحر العلوم در ادامه می‌فرمایند:

> **قال الشيخ في المبسوط: «و متى رئي الهلال قبل الزوال، فهو لليلة المستقبلة دون الماضية». و قال مثل ذلك في الخلاف.**
>
> **و قال ابن الجنيد رحمه اللّه:**
>
> **رؤية الهلال يوم ثلاثين من رمضان أيّ وقت كان، إذا لم يصحّ أنّ الليلة الماضية قد رئي فيها، لا يوجب الإفطار له، فإذا صحّت الرؤية فيها، أفطر أيّ وقت يصحّ ذلك من نهار يوم ثلاثين.**
>
> **و قال العلّامة رحمه اللّه في التذكرة:**
>
> **إذا رئي الهلال يوم الثلاثين [فهو للمستقبلة، سواء رئي] قبل الزوال أو بعده...**
>
> **و في المنتهى أنّ ذلك «مذهب أكثر علمائنا إلّا من شذّ منهم».**
>
> **و قال السيّد الأجلّ المرتضى رضي اللّه عنه في المسائل الناصرية- لمّا ذكر قول الناصر: أنّه إذا رئي الهلال قبل الزوال فهو لليلة الماضية-: «هذا صحيح، و هو مذهبنا» و ادّعى أنّ عليّا عليه السّلام و ابن مسعود و ابن عمر و أنسا قالوا به و لا مخالف لهم.[1]**

«و قال السيّد الأجلّ المرتضى رضي اللّه عنه في المسائل الناصرية لمّا ذكر قول الناصر»؛ احتمال قوی هست که سید بحر العلوم «قال السید فی الناصریات» را از عبارت مختلف علامه نقل می‌کنند. چون در مختلف همینطور آمده؛ «مسألة: قال السيد المرتضى في

المسائل الناصريه لما ذكر قول الناصر أنه إذا رؤي الهلال قبل الزوال فهو لليلة الماضية: هذا صحيح وهو مذهبنا»[2]. تعبیر «لما ذکر قول الناصر» عبارت مختلف است و شروع این بحث هم از مختلف است. قبلاً اینها را بحث کرده‌ایم. کسانی که حاضر نبودند جلسه سوم و ششم را نگاه بفرمایید. خود علامه در تذکره و در منتهی اصلاً حرفی از مخالف نمی‌زنند. در قواعد که آخرین کتاب فتوایی ایشان است، خیلی محکم می‌گویند و اصلاً تردیدی ندارند. چون کتاب قواعد متنی است؛ فرمودند:

> **ولا يثبت بشهادة الواحد - على رأي -، ولا بشهادة النساء، ولا عبرة بالجدول، والعدد، وغيوبة الهلال بعد الشفق، ورؤيته يوم الثلاثين قبل الزوال، وتطوقه، وعد خمسة من الماضية**[3]

قواعد را که می‌خوانید دو بخش دارد. علامه در قواعد – که ظاهراً آخرین کتابشان است - ابتدا می‌فرمایند رؤیت هلال به شهادت و به رؤیت و به اینها ثابت می‌شود «ولا عبرة بالجدول والعدد و التطوق و بعد الشفق» که در ادامه می‌گویند «العبرة برويته يوم الثلاثين قبل الزوال». یعنی اعتباری به رؤیت هلال قبل از زوال در روز سی ام نیست. این تصریح ایشان است. بعد که این را می‌گویند در دو سطر بعد می‌فرمایند **«ولو ثبت هلال شوال قبل الزوال أفطر وصلى العيد، وبعده يفطر ولا صلاة**[d1] »؛ اگر بعد از زوال هلال ثابت شد، افطار کنند ونماز را برای فردا بگذارند. اینجا به این معنا نیست که «ثبت» یعنی «رئی». در اینجا «ثبت» یعنی بیّنه دیشب آمده و ما نفهمیدیم، حال قبل از زوال بیّنه می‌آید و می‌گوید من دیشب دیدم. مقصود قواعد این است.

علی ای حال تنها کتاب علامه که این مسأله سید را مطرح کرده، مختلف است. اما اینکه کتاب انتصارات سید چه زمانی به دست ایشان رسیده و در مختلف مطرح کرده‌اند، فضای بحثش هنوز باز است. که ببینیم چه زمانی بوده. این برای این احتمال و این هم تا زمان کتاب مختلف که حرف سید و انتصارات را [درست نقل نکرده.]

---

[1] همان۱۹۶۸

[2] مختلف الشيعة نویسنده : العلامة الحلي جلد : ۳ صفحه : ۴۹۳

[3] قواعد الأحكام نویسنده : العلامة الحلي جلد : ۱ صفحه : ۳۸۷

[d1]??? ???

بازبینی #1
ایجاد شده 7 فوریه 2026 13:47:14 توسط ... .
به روزرسانی شده 7 فوریه 2026 13:50:51 توسط ... .